

Informatiebrief

Zaaknummer: Z/16/3465
Documentnummer: 48827/4
Datum: 19 december 2017
Onderwerp: Verbeterpunten armoedebeleid 2018 en aanzet nieuw beleid vanaf 2019
Bijlage(n): 2

Geachte Raad,

Samenvatting

Armoedebestrijding is een actueel onderwerp, ook in de gemeente Voorschoten. Tijdens de sociale conferentie op 20 september is over dit onderwerp gesproken. Op basis van alle opgehaalde informatie tijdens deze conferentie én de conclusies en aanbevelingen uit de armoedemonitor 2016, de minimaeffectrapportage 2017, het rapport van de SER over kinderen in armoede en een advies van jeugdpanel JeugdVertegenwoordigd, is een aantal verbeterpunten voor het huidige beleid voorgesteld. Ook enkele mogelijkheden voor de besteding van de Klijnsmagelden zijn hierin meegenomen. Alle voorgestelde verbeterpunten voor de korte termijn (2018) kunnen worden gefinancierd uit bestaand budget, dat geldt ook voor uitbreiding van voorzieningen voor kinderen uit minimagezinnen. Hiervoor zal in het eerste kwartaal van 2018 een aanpak komen, waarmee verdere invulling wordt gegeven aan de Klijnsamagelden. Suggesties waar extra financiële investering voor nodig is worden meegenomen in de ontwikkeling van nieuw minimabeleid dat vanaf januari 2019 in moet gaan. Hiervoor wordt in het voorjaar 2018 een start gemaakt.

Met deze raadsbrief informeert het college de raad over:

- In te zetten verbeterpunten voor het huidige minimabeleid. Deze zijn gebaseerd op de uitkomst uit de sociale conferentie en de conclusies en aanbevelingen uit de genoemde armoedeonderzoeken
- Verbeterpunten die op de lange termijn meegenomen worden in het nieuwe beleid 2019. In veel gevallen zitten hier financiële consequenties aan en is doorberekening en afweging van keuzes noodzakelijk.

Toelichting: Verbeterpunten in het huidige beleid

In bijlage 1 is een compleet overzicht te vinden van alle opgehaalde informatie uit de verschillende bijeenkomsten en onderzoeken.

In de matrix in bijlage 2 is een overzicht te zien van suggesties en verbeterpunten die een bijdrage leveren aan het aanscherpen van het minimabeleid.

Nadere toelichting

Opbrengst sociale conferentie

Op 20 september vond in het cultureel centrum in Voorschoten de sociale conferentie voor Voorschoten en Wassenaar plaats. Er waren 90 aanwezigen. Er werden presentaties gegeven door het NIBUD (Corinne van Gaalen), over de resultaten van de armoedemonitor 2017 uitgevoerd door Kwiz (Silvester de Kleijn) Plangroep (Dennis Postmus) en door de coördinator minimabeleid (Sabina van der Zwan).

In Voorschoten heeft 4,9 % van de huishoudens een laag inkomen (tot 110 % van de bijstandsnorm) het gaat om 550 huishoudens.

Enkele opvallende gegevens uit de onderzoeken staan hieronder weergegeven. Het Nibud stelt dat vooral gezinnen met 2 kinderen in de leeftijd van 12- 18 jaar het vaak moeilijk hebben in verband met extra kosten buiten het basispakket. Het gaat om bijvoorbeeld deelname aan sportclub, Laptop/ Ipad en mobiele telefoon. De onderzoekster van het Nibud wees op de schadelijke gevolgen van armoede voor de gezondheid, en de impact die dit heeft.

Ten aanzien van de inkomensondersteunende voorzieningen is de laatste jaren vooruitgang geboekt in het bereiken van de doelgroep. De gemeente heeft via de coördinator minimabeleid meer bekendheid kunnen geven aan de voorzieningen.

In de werkgroepen is informatie opgehaald wat de gemeente verder kan doen om de bekendheid van het minimabeleid te vergoten, en wat opgenomen kan worden in het beleidsplan waar de gemeente Voorschoten mee bezig is. Zie bijlage 1. Samengevat zijn dit aanbevelingen om inwoners met een laag inkomen nog beter te bereiken. Bijvoorbeeld door het taalgebruik in communicatie eenvoudig te houden en aan te passen bij inwoners die minder taalvaardig zijn. Veel wordt verwacht van directe communicatie; huis aan huis folders, informatie op website te verbeteren en de loketten bij de gemeente en bij maatschappelijke partners uit te rusten met informatie over voorzieningen. Daarnaast pleitten de deelnemers aan de conferentie voor een brede aanpak: kijk niet alleen naar de financiële situatie maar houd bijvoorbeeld ook het gezondheidsaspect in de gaten. Vaak komen meerdere problemen samen onder mensen met een laag inkomen (jeugdzorgproblematiek, psychische problematiek zoals stress als gevolg van langdurige armoede, etc. etc.).

Verder werd gepleit voor de inzet van de Klijnsmagelden waarbij concrete suggesties werden gedaan. Voor een overzicht van de uitkomsten van de sociale conferentie en overige suggesties van andere organisaties verwijzen wij naar bijlage

Suggesties voor de ontwikkeling van nieuw minimabeleid

De opbrengst van de conferentie en de adviezen van andere organisaties zijn verwerkt in een matrix (bijlage 2). Hierin geven wij aan welke maatregelen al genomen worden, welke in 2018 worden geïntensiveerd en welke suggesties onderzocht worden voor het nieuwe minimabeleid vanaf 1 januari 2019.

Vindbaarheid en toegankelijkheid

Suggesties betreffen onder andere maatregelen om het minimabeleid toegankelijker te maken: zoals het intensiveren van de communicatie naar inwoners met een laag inkomen, meer inzetten op begrijpelijker taal en het bieden van laagdrempelige loketten. Hierbij worden ook maatschappelijke organisaties betrokken (scholen, welzijn, etc.) en wordt met hen informatie bijeengebracht over de voorzieningen die er zijn. Verder gaat het om intensivering van maatregelen die gericht zijn op een betere signalering en herkenning van armoede door maatschappelijke organisaties. De gehele effectiviteit van de communicatie inzet wordt ook geëvalueerd.

Armoede en stress

Mensen in armoede verkeren vaak ook in stress. Onderzoeken wijzen uit dat mensen onder stress vaak verkeerde (financiële) keuzes maken. Begin 2018 wordt bekeken of aangesloten kan worden bij een pilot waar inwoners met een laag inkomen ondersteund worden om met stressfactoren om te gaan. Door het beter om te gaan met stress en daarmee verhogen van vaardigheden als plannen, organiseren en besluiten verwacht men een betere maatschappelijke participatie van minima.

Klijnsmagelden

De helft van de Klijnsmagelden 2017 (€40.000) worden beschikbaar gesteld aan Stichting Leergeld voor de bestrijding van armoede onder kinderen tot 18 jaar (inkomensgrens 130% van de geldende bijstandsnorm). Dit is eenmalig. De structurele besteding van de Klijnsmagelden vanaf 2018 gaan mee in de beleidsontwikkeling minimabeleid die vanuit Leidschendam-Voorburg wordt gevoerd. Daarom zullen wij in het eerste kwartaal van 2018 met een voorstel komen voor de structurele besteding van de Klijnsmagelden vanaf 2018. Bij het voornemen om Klijnsmagelden in te zetten in 2018 e.v. zal moeten worden nagegaan of er binnen het taakveld Sociaal Domein geld vrij gemaakt kan worden. Als dat niet het geval is zal een separaat voorstel aan de raad worden voorgelegd. Een eventueel voorstel over structurele inzet van de Klijnsmagelden zal worden meegenomen in de kadernota, zodat hier een integrale afweging over kan worden gemaakt.

Beleid vanaf 2019 en financiële keuzes

De te onderzoeken suggesties voor 2019 betreffen maatregelen die financiële consequenties hebben, onder meer verruiming van inkomensgrenzen en maatregelen zoals aanvullende voorzieningen. Hierbij wordt dus ook gekeken naar verschuivingen binnen het minimabeleid om nog sterker in te kunnen spelen op problematiek van specifieke groepen in het minimabeleid.

Financiële toelichting

Alle voorgestelde verbeterpunten voor 2018 kunnen worden gefinancierd uit bestaand budget. Er zijn voor deze verbeterpunten dus geen financiële consequenties. Voor de verbeterpunten op lange termijn moeten nog berekeningen worden gemaakt voor wat betreft de financiële consequenties. In de ontwikkeling van het nieuwe beleid dat vanaf 2019 ingaat, worden deze financiële afwegingen meegenomen. Het is de verwachting dat het te ontwikkelen minimabeleid voor 2019 en verder binnen de reeds beschikbare financiële kaders kan worden gerealiseerd. Mocht dit niet zo zijn dan komen wij hierop terug in de kadernota.

Kanttekening

De Klijnsmagelden 2017 zijn door de raad toegevoegd aan de algemene middelen en vormen daarmee onderdeel van het begrotingssaldo. Bij collegevoorstel van 28 november 2017 is besloten om incidenteel vanuit bestaand budget € 40.000 te besteden aan het bestrijden van armoede onder jongeren tot 18 jaar (via Stichting Leergeld). Bij het voornemen om Klijnsmagelden in te zetten in 2018 e.v. zal moeten worden nagegaan of er binnen het taakveld Sociaal Domein geld vrij gemaakt kan worden. Als dat niet het geval is zal een separaat voorstel aan de raad worden voorgelegd. Een eventueel voorstel over structurele inzet van de Klijnsmagelden zal worden meegenomen in de kadernota, zodat hier een integrale afweging over kan worden gemaakt.

Communicatie

De huidige communicatielijn wordt doorgezet. De coördinator communicatie minimabeleid neemt de verbeterpunten mee in haar communicatieaanpak voor 2018, ook de effectiviteit van de ingezette communicatie wordt meegenomen. Er blijft intensief contact met maatschappelijk partners, zodat ook zij mede ambassadeurs (kunnen) zijn om over het minimabeleid te communiceren.

Met vriendelijke groet,
het college van burgemeester en wethouders,

A. R. de Graaf,
loco-gemeentesecretaris

P.J. Bouvy-Koene,
burgemeester

Memo input armoedebeleid 2017-2018 (en doorkijk nieuw beleid) Voorschoten

Input Sociale conferentie

Genoemde verbeterpunten tijdens de werksessies:

- Hoe komen we in een vroeg stadium erachter dat er bij iemand of een gezin een probleem dreigt te ontstaan?
- Bestrijden laaggeletterdheid en rekenvaardigheid: accepteren en communicatie hierop aanpassen.
- Beschikbaarheid van computers en iPad
- Doorvragen tot in de kern van de schulden (waarom heeft men schulden/oorzaak)
- Positieve gezondheid: kijk breed naar burgers, sociaal fysiek, psychisch en laat participatie en zingeving daar bij horen: Idee om een dergelijk gesprek te testen in deze gemeenten?
- Nibud Zendtijd TV
- Huis-aan-huis-folder met meerdere talen gebruik regelingen
- Armoede is vaak herkenbaar aan gesloten gordijnen, verwaarloosde tuinen. Bezoek mensen in sociaal isolement
- Laagdrempelig loket met informatie van gemeente, sociale kaart/partners
- Hulp bij digitale informatie/communicatie formulieren
- Kosten zwemles te hoog voor regeling Gemeente Leidschendam-Voorburg Versterking budget van Stichting Leergeld vanuit Klijnsmagelden
- Toegankelijkheid van informatie
- Duidelijkheid via één loket
- Gebruik lichtkrant gemeente met informatie
- Klijnsma gelden inzetten
- Monitoring op school input n.a.v. gesprek met kind als aandachtspunt (privacy)
- Jongeren app over schulden
- 1 contactpersoon bij werk en inkomen voor schuldhulpverlening en participatie/integrale aanpak
- Kwikstart signalering Kwadraad
- Gemeente herprioriteren, drempels verlagen, samenwerking stimuleren gebruik Stichting Leergeld
- Er is veel niet in de gemeente zelf, maak een compact sociaal servicepunt: CJG voor elkaar, burgerinitiatief, en voeg de loketfunctie werk en inkomen daar aan toe (bijstand en schulden)
- Subsidiebeleid afstemmen op samenwerking
- Stichting jeugd en jongerenwerk (Lobke Boerfijn): preventie bij jongeren; voorlichting jongeren en ouders over wat er verandert van 18- naar 18+; app jongeren quickstart, samenwerking gemeente en Kwadraad Voor Elkaar
- Organiseren van een ruilbeurs op een neutrale plek
- Hoe drempelgevoel/schaamte overwinnen?
- Aanpak signaleren
- Informatie op website
- Kennis overbrengen aan professionals
- Mensen in armoede zijn soms geen 'klant' bij gemeente, en blijven daardoor onder de radar. Wat kan daaraan gedaan worden?

- Er is een stijgende trend kinderen in armoede. Opvallend: echtparen met kinderen vanaf 12 jaar: meer last van armoede
- Onderzoek of er individueel maatwerk mogelijk is, omdat het om zijn kleine groep gaat. Betere samenwerking sociaal domein en Wv en sociaal fondsen
- Meer promotie collectieve tandartsverzorging
- Benadering via snackbars/digitale borden/supermarkt borden
- Deel ruilmogelijkheden
- Er zijn 650 jongeren met geïndiceerde jeugdzorg in Voorschoten. Onderzoek in hoeverre armoede hier ook speelt en wat er kan worden gecombineerd. Aan oplossingen. Deelname sportclubs stimuleren door hen aan te spreken op kortingsmogelijkheden en dat op te nemen in de subsidieverordening
- Integrale aanpak statushouders: integratie via sport/werk en inkomen en direct preventie schulden inzetten
- Flitsbalie om zaken op te lossen in Voorschoten zelf
- Nieuw initiatief: formulieren brigade. Opmerking: ook zorgen dat de formulieren kunnen worden verminderd.

Aanbevelingen uit armoedemonitor (KWIZ)

Verhogen van inkomensgrenzen voor voorzieningen

In veel andere gemeenten worden inmiddels hogere draagkrachtgrenzen gehanteerd. Belangrijkste reden hiervoor is dat na uitstroom naar werk vanuit een uitkering, extra onvermijdelijke uitgaven niet alsnog leiden tot inkomensachteruitgang.

Verhogen inkomensgrenzen kindpakket

In een aantal gemeenten zijn de participatieregelingen voor de doelgroep jongeren tot 18 jaar opengesteld voor huishoudens met inkomens tot 130% van de geldende bijstandsnorm. Op deze wijze kan armoedeval worden voorkomen op het moment dat ouders geheel of gedeeltelijk werk aanvaarden.

Invoeren van een doeluitkering zorgverzekering

Alternatief voor verhogen CZM naar 130% is het bieden van keuzevrijheid tussen ofwel een collectief contact ofwel een doeluitkering van rond de €200,00 per jaar voor iedereen die zijn of haar eigen risico verbruikt heeft.

Vroegsignalering van betalingsachterstanden

Zorgdragen voor een goede samenwerking tussen publieke en private organisaties om het ontstaan van schulden zo snel mogelijk te voorkomen. Het Sociaal Servicepunt heeft hierin een signalerende rol. Door de samenwerking te intensiveren met woningcorporaties, water en energieleveranciers, ziektekostenverzekeraars, sociaal servicepunt en de gemeente wordt tijdige interventie mogelijk.

Stimuleren maatschappelijke samenwerkingsverbanden

De gemeente heeft in het kader van armoedebestrijding de samenwerking gezocht met diverse partijen in de gemeente die te maken hebben met armoede en schulden. De gemeente kan hierin de verbindende schakel zijn door regelmatige netwerkmomenten te ondersteunen of organiseren. Of nieuwe partijen te verbinden met het bestaand netwerk. Een andere mogelijkheid is een stimuleringsfonds in te stellen voor maatschappelijke initiatieven. Dit sluit ook aan bij wijkaanpak en

participatie. De inzet van de coördinator communicatie minimabeleid, maar ook wijkmanagement, heeft hierin een grote rol.

Aanbevelingen uit Minima Effectrapportage (Nibud)

Doorzetten inzet coördinator communicatie minimabeleid

De gemeente kan het gebruik van de minimaregelingen stimuleren door hieraan publiciteit te geven en de toegang tot deze regelingen te vereenvoudigen. Ook de inzet van professionals in het maatschappelijk middenveld is effectief. Deze professionals krijgen in hun gesprekken met inwoners veel te maken met financiële problemen van burgers. Het promoten van de regelingen en het opzoeken van het netwerk in het maatschappelijk middenveld is onderdeel van de inzet van de coördinator communicatie minimabeleid. Het lijkt dan ook effectief om deze functie door te zetten.

Stimuleren gebruik collectieve zorgverzekering

De collectieve zorgverzekering moet actief gepromoot worden, zodat iedereen die er echt op heeft van dit dekkingsvoordeel gebruik kan maken en minder aanspraak hoeft te maken op individuele bijzondere bijstand.

Verhogen inkomensgrens kindpakket

Om de tekorten en de armoedeval bij kinderen met kinderen in voortgezet onderwijs te verkleinen zouden de regelingen uit het kindpakket doorgetrokken kunnen worden naar een inkomensgrens van 120% (of zelfs 130%) van de geldende bijstandsnorm.

Regeling voor Maatschappelijke participatie voor volwassenen/intensiever gebruik Ooievaarspas

Echtparen en (in mindere mate) alleenstaanden onder de AOW-gerechtigde leeftijd kunnen niet altijd de uitgaven voor sociale participatie bekostigen. Een mogelijkheid zou kunnen zijn om, naast de Ooievaarspas, een tegemoetkoming voor sportieve en/of sociaal-culturele activiteiten aan volwassenen te verstrekken. Een andere mogelijkheid is om het gebruik en de mogelijkheden van de Ooievaarspas extra te stimuleren en onder de aandacht te brengen.

Verminderen regeling voor mensen met AOW-leeftijd

Ouderen hebben voldoende bestedingsruimte om alle uitgaven, ook sociale participatie, te betalen. Dit bedrag zou verlaagd kunnen worden, om zo bijvoorbeeld de uitbreiding van tegemoetkoming sportieve en culturele activiteiten voor volwassenen (onder AOW leeftijd) te kunnen bekostigen.

Individuele inkomsten toeslag aanpassen aan huishoudtypes

Bij de hoogte van de individuele inkomsten toeslag houdt de gemeente Leidschendam-Voorburg rekening met de gezinssamenstelling: paren krijgen een hoger bedrag dan alleenstaande ouders en alleenstaande ouders krijgen weer een hoger bedrag dan alleenstaanden. Het zou positief zijn als er ook rekening gehouden wordt met de verschillen in kosten die de verschillende huishoudtypes hebben. Dat zou betekenen dat bijvoorbeeld paren met kinderen een hoger bedrag moeten krijgen dan paren zonder kinderen. Ook kijken naar de leeftijd van de kinderen is effectief, oudere kinderen is hogere toeslag.

Financiële positie alleenstaanden met zorgvraag extra ondersteunen

Wanneer de gemeente dit huishoudtype extra wil ondersteunen (tekort op alle inkomensgrenzen na aftrek kosten sociale participatie), moet eerst de vraag beantwoord worden of zij zich wil richten op de compensatie van de zorgkosten of op de financiële positie van alleenstaanden in het algemeen. Het is aan de gemeentelijke politiek om te beslissen waar de prioriteit ligt.

Aanbevelingen uit SER rapport

Betrek de doelgroep in de beleidskeuzes

Het beter bereiken van de doelgroep vergt meer kennis van de doelgroep. Betrek ook kinderen en jongeren zelf hierbij. Verbind concrete doelstellingen aan het tegengaan van niet-gebruik en richt de aandacht vooral op het beter bereiken van de werkende minima. Meer gemeenten moeten de effectiviteit van hun beleid laten beoordelen.

Zorg voor betere voorlichting en bundel informatie

Verbeter en intensiveer voorlichting over regelingen, en vereenvoudig (aanvraag)procedures door onder andere het verlagen van het taalniveau naar A2. Bundel regelingen om versnippering van het aanbod voor kinderen tegen te gaan. Alle gemeenten moeten een goed herkenbaar Kindpakket invoeren om armoede en uitsluiting onder kinderen te bestrijden.

Zorg voor draagkrachtconstructie

Kies voor ondersteunende regelingen op basis van inkomensgrenzen met een glijdende schaal zodat ook werkenden beter worden ondersteund.

Stel een armoederegisseur aan

Creëer een functie van armoede-regisseur voor het realiseren van de kwantitatieve doelstellingen op lokaal niveau. De regisseur moet zorgen voor het beter bereiken van de doelgroep, het verbeteren van de aanvraagprocedures, het tegengaan van versnippering van het aanbod en dienstverlening, het monitoren van de effectiviteit en het doen van voorstellen voor het ontwikkelen van nieuwe effectieve werkwijzen. De regisseur is het aanspreekpunt voor armoede onder kinderen voor onderwijs, maatschappelijk middenveld en anderen en zorgt voor afspraken over het afstemmen van hun taken. De Rijksoverheid moet deze coördinatiefunctie financieel faciliteren.

Speel bij schuldhulpverlening in op vroegsignalering, levensgebeurtenissen en nazorg

De gevolgen van schulden voor kinderen (bijvoorbeeld bij huisuitzettingen van gezinnen) moeten ten allen tijde voorkomen worden. Dit vraagt om snel contact met risicogroepen (vroegsignalering) en focus op levensgebeurtenissen en schulden. Ondersteuning bij schuldhulpverlening moet niet ophouden op het moment dat de problemen ogenschijnlijk zijn opgelost. Biedt financiële educatie aan en budgetcoaching aan het huishouden om herhaling van problemen te voorkomen.

Onderzoek de mogelijkheden van Mobility Mentoring

Mobility Mentoring is een kansrijke benadering omdat samen met de betrokkenen wordt gekeken naar wat het meest zou helpen. Indien het concept aantoonbaar ook Nederland werkt, kan aanbevolen worden dit in meerdere gemeenten in te voeren.

Samenwerking met en aanspreken van schuldeisers

Schuldeisers mogen aangesproken worden op hun medeverantwoordelijkheid bij het voorkomen van oplopende betalingsachterstanden en/of te makkelijk verschaffen van kredieten.

Intensiveer de samenwerking met scholen

Scholen hebben een belangrijke signaleren, informerende en doorverwijzende rol die concreter uitgewerkt kan worden. Samenwerking opzoeken met scholen om samen armoede te bestrijden zou ingezet kunnen worden voor informatieverstrekking, beheersbaar houden van schoolkosten en financiële educatie.

Opgehaalde ideeën voor Klijsma gelden

- Financiële ondersteuning voor muzikles
- Financiële ondersteuning voor kinderen van 0-4 jaar
- Structureel geld vrijmaken voor uitjes voor kinderen
- Extra financiële ondersteuning voor Stichting Leergeld.
- Verruimen grens kindpakket naar 130%

Advies JeugdVertegenwoordigd

Wat hebben jongeren tegenwoordig nodig om mee te doen op school, maar ook daarbuiten?

- Sowieso een rugzak, etui met inhoud, rekenmachine, kaftpapier en agenda. Zeker in de eerste klas van de middelbare school, merken er nog heel erg toe doen (om erbij te horen) en dit later minder wordt. Een redelijke fiets is ook nodig, maar ook geld voor uitgaan (denk aan feestjes of bioscoop). De meeste scholen organiseren ook schoolreisjes van een dag of echt een hele week, dit kost een paar honderd euro en heeft iedereen nodig om mee te kunnen, en meegaan hoort erbij.
- Televisie, telefoon, rugzak, schoolspullen, leuke kleding.
- Sport/ hobby/ club, smartphone, kleding en genoeg geld om mee te kunnen als klasgenoten ergens iets gaan drinken
- Als het puur over schoolprestaties gaat, zou het belangrijk zijn voor jongeren om gelijke toegang te hebben tot goede scholen, bijles, huiswerkbegeleiding, eindexamenstoomcursussen enz. Voldoende tijd aan school kunnen besteden i.p.v. aan een bijbaantje wanneer je krap bij kas zit lijkt me ook belangrijk.
- Mee kunnen komen met een vrienden groep is voor jongeren misschien nog wel belangrijker. Bijna niets is gratis, ook sociale activiteiten niet. Naar de film of een pretpark, winkelen, reizen, uiteten gaan of uitgaan bij een kroeg of discotheek kost allemaal geld. Hetzelfde geld voor sporten, muziek maken of andere buitenschoolse hobby's. Vrienden maken doe je niet alleen op school en met je vrienden wil/moet je gewoon af en toe iets leuk doen. Dat gaat moeilijk als je "arm" bent. Ik denk niet dat het dragen van dure merkkleding nodig is om mee te doen op school en daarbuiten. Toch speelt hoe je eruit ziet bij jongeren wel een rol (bij sommige vriendengroepen meer dan bij anderen). Je hebt dus wel tot op een zekere hoogte wat geld nodig om aan je uiterlijk te besteden. Als laatste zou een mobiele telefoon met een abonnement/internet verbinding wel eens handig kunnen zijn.

Met welke problemen hebben jongeren te maken die opgroeien in een gezin met weinig geld?

- Je wordt misschien wel gepest en je kan niet zomaar iets kopen dat je leuk vindt, misschien moet je het doen met alleen maar afdankertjes.
- Door niet in staat te zijn nieuwe kleding te kopen, minder aanzien hebben van leeftijdsgenoten.
- Ik kan me voorstellen dat in armere gezinnen vaak meer onderhuidse spanningen zitten omdat schulden en geldproblemen nu eenmaal verschrikkelijk veel stress veroorzaken. Dit kan een thuissituatie minder prettig maken. Het gevoel dat je minder hebt dan anderen of niet dezelfde kansen hebt in het leven als mensen met veel geld zou je een slecht gevoel

over jezelf of juist alle anderen kunnen geven. Het moet heel frustrerend zijn om steeds tegen je geld gebrek aan te lopen wanneer je iets wil wat je zelf niet kunt betalen. Niet mee kunnen doen met je vrienden omdat je niet zoveel geld hebt (zie tweede vraag) is ook een probleem.

Wat is er vervelend aan om weinig geld te hebben?

- Niet deel kunnen nemen aan activiteiten als uitgaan en leuke dingen doen.
- Ik denk schaamte, omdat dingen die voor andere mensen vanzelfsprekend zijn, zoals op vakantie gaan of meedoen met schoolactiviteiten, voor iemand met weinig geld te duur of onmogelijk zijn. Je praat hier niet snel over.

Hoe kan een gemeente helpen dit schaamtegevoel weg te nemen?

- Leuke dingen organiseren voor die jongeren en ze laten zien dat het niet erg is.
- Activiteiten organiseren die samenhang stimuleren (gratis) of leuk werk aan te bieden waar jongeren zelfvertrouwen mee kunnen krijgen en misschien kunnen bijverdienen.
- Ik denk dat het belangrijk is dat de gemeente mensen met dezelfde problemen met elkaar in contact bent. Je moet weten dat je niet de enige bent met dat probleem. Een andere aanpak zou het bestrijden van vooroordelen omtrent armoede kunnen zijn, maar dat lijkt me iets wat je moeilijk op lokaal niveau alleen kunt oplossen.

Zijn jullie goed op de hoogte wat je allemaal te wachten staat als je 18 wordt.

- Nee, ook al gaat het wel de goede kant op. Ik had me nooit zo met de financiële kant van 18 worden bezig gehouden. Dat hoefde ook niet want mijn ouders hielpen me overall mee. Ik heb thuis nu wel een boek liggen waar alles instaat. Dat kan ik erbij pakken als ik iets niet weet en met vragen kan ik natuurlijk nog steeds bij mijn ouders terecht. De overgang is vooral erg groot en het is best veel wat je opeens zelf moet gaan regelen.

Hoe kan de gemeente je daar (nog) beter in ondersteunen.

- Ze kunnen verplichten dat middelbare scholen in een les er aandacht aan besteden. Misschien een dag uitroepen dat er mensen die er meer over weten gastlessen geven op scholen en daarin ook praktische tips geven.
- Misschien een mailtje met informatie sturen of zo (ik weet niet of dat nu al is hoor).
- Ik denk dat het belangrijk is om per gemeente een database te maken waarbij je in kaart brengt waar er banen beschikbaar zijn. En indien nodig banen in een sector te creëren. Zodat iedereen zijn talent kan gebruiken in de gemeente/maatschappij.
- Dit zorgt voor zelfvertrouwen en maakt inwoners van onze gemeente gelukkiger(en minder werkloosheid onder jongeren). Het was misschien fijn geweest als ik zo'n boekje (over alle geld zaken voor na je achttiende) van de gemeente had gekregen in plaats van dat ik het van mijn ouders moest krijgen of zelf moest aanschaffen. Ik denk ook dat het belangrijk is om ervoor te zorgen dat jongeren de informatie voor hun achttiende krijgen en niet op hun achttiende verjaardag of erna.

Matrix verbeterpunten nieuw beleid Voorschoten

Genoemde suggesties die al uitgevoerd worden

1.	Activiteit	Korte termijn	Lange termijn	Financiële investering	Niet financiële investering
1.A	Speel bij schuldhulpverlening in op vroegsignalering (van betalingsachterstanden), levensgebeurtenissen en nazorg	x			Valt binnen aanpak van preventieve en curatieve schuldhulpverlening
1.B	Stimuleren gebruik collectieve zorgverzekering (incl tandartsverzekering) -Extra inzet promotie: Social media campagne (facebook advertenties en berichten, twitter berichten), advertenties huis-aan-huis bladen (Het Krantje, Groot Voorschoten, Wassenaarse Krant), radio commercial (Mitvliet, Inity FM), mailing bestand Werk en Inkomen, Flyer en poster verspreiden binnen de gemeente (huisartsen, wijkcentra enz) en maatschappelijke partners, informatiebijeenkomst voor maatschappelijke partners en factsheet voor professionals.	x			Past binnen budget coördinator communicatie minimabeleid (t/m 2018)
1.C	Goede voorlichting aan jongeren over geldzaken -Jongerenvoorstelling Rijk van Theatergroep Playback -Nibud Geldkrant die huis-aan-huis is verspreidt. -BLUT Campagne	x			Past binnen budget coördinator communicatie minimabeleid (t/m 2018), én inzet door coördinator preventie schuldhulpverlening
1.D	Overzicht bieden van voorzieningen in voorliggend veld -Nieuwsbrief aan bijstandsgerechtigden (inhoud informatie over uitkering en voorzieningen voorliggend veld). -Samenwerking stimuleren tussen maatschappelijke partners. - Kijken naar optie om formulierenbrigade in te zetten bij versimpelen van formulieren	x			Past binnen budget coördinator communicatie minimabeleid (t/m 2018) (sluit deels al aan bij sociale kaart

					die ontwikkeld wordt)
1.E	Bundel informatie en zorgen voor goede een leesbare teksten (laaggeletterdheid meenemen) - Toetsen teksten aan doelgroep (bijvoorbeeld actieteam)	x			Deels al opgepakt door coördinator communicatie minimabeleid. Kindpakket wordt al als een pakket aangeboden.
1.F	Intensiveer de samenwerking met scholen -Presentatie Scholennetwerk besturen -Actief informeren over kindpakket	x			Past binnen budget coördinator communicatie minimabeleid (t/m 2018)
1.G	Bekijk armoedebestrijding ook op wijkniveau: geografische inspanningen om armoede aan te pakken	x	x	Opgehaalde informatie kan leiden tot ideeën voor nieuw beleid, dan financiële consequenties onderzoeken	Past binnen netwerkbenadering van communicatie coördinator Minimabeleid.
1.H	Laat de doelgroep en voorliggend veld meer aan het woord /opzetten van gemeentelijk armoedeplatform	x			Er is een werkgroep armoede opgezet.

Genoemde suggesties die opgepakt worden in de periode 2017-2018

2.	Activiteit	Korte termijn	Lange termijn	Financiële investering	Niet financiële investering
2.A	Zorg voor goede ondersteuning van hulpverleners van gemeente en maatschappelijk partners, leer doorvragen tot de kern, ook bekijken hoe men in vroeg stadium erachter komt dat er bij iemand of bij een gezin een probleem dreigt te ontstaan.	x	x		Deels ook op te pakken door coördinator communicatie

					minimabeleid doordat informatie wordt gedeeld en verstrekt
2.B	Laat de doelgroep en voorliggend veld meer aan het woord /opzetten van gemeentelijk armoedeplatform	x			Deels ook op te pakken door coördinator communicatie minimabeleid doordat informatie wordt gedeeld en verstrekt/ onderdeel en taak van beleidsontwikkeling
2.C	Monitoren waar kosten vandaan komen en hierop inspelen	x	x	Opgehaalde informatie kan leiden tot ideeën voor nieuw beleid, dan financiële consequenties onderzoeken	Ophalen van ideeën kan op korte termijn en past binnen budget beleidsontwikkeling en coördinator communicatie
2.D	Doorbreken stress-armoede; onderzoeken deelname aan Pilot Mobility Mentoring (naast fysieke, ook op het psychische aspect van gedrag inspelen)	x			Pilot kosteloos, wel inzet fte
2.E	Goede voorlichting via één loket	x	x	Onderzoeken waar wat mogelijk is, is breder dan alleen voorzieningen armoedebeleid	Deels ook op te pakken door coördinator communicatie minimabeleid doordat informatie wordt gedeeld en verstrekt via netwerk
2.F	Kijken naar de informatiemiddelen en informatievoorzieningen en hier nieuwe	x	x	Afhankelijk van	Past binnen budget

	ingangen zoeken. Ook kijken of er een mogelijkheid is informatie met andere gemeentelijke informatie te bundelen.			middel, communicatie coördinator minimabeleid kan dit meenemen in budget en plan 2018	coördinator communicatie minimabeleid (t/m 2018)
--	---	--	--	---	--

Genoemde suggesties als input voor nieuw beleid vanaf 2019

3	Activiteit	Korte termijn	Lange termijn
3.A	Stel een armoederegisseur aan	x	x
3.B	Doorontwikkelen van de flitsbalie, bijvoorbeeld proefberekening maken en ook toegankelijk maken voor niet-klanten (en deze ook in Voorschoten zelf toegankelijk maken)		x
3.C	Herberekenen inkomensgrenzen en hoogte toekenningen		x
3.D	Huiswerkbegeleiding voor kinderen / remedial teaching		x
3.E	Toevoegen Smartphone aan kindpakket		X
3.F	Individuele inkomstenstoeslag aanpassen aan huishoudtypes		x
3.G	Financiële positie gezinnen met kinderen extra ondersteunen		x
3.H	Bijzondere bijstand voor medicatie die niet wordt vergoed door zorgverzekeraar		x
3.I	Invoeren van draagkrachtconstructie		x
3.J	Invoeren Regeling voor bijstandsgerechtigden uit het bestuursrechtelijke premiereregime (ipv wanbetalersregeling). (Het uitgangspunt van deze regeling is dat onder bepaalde voorwaarden een wanbetaler, meer dan 6 maanden betalingsachterstand, een betalingsregeling kan treffen met de zorgverzekeraar, waarna deze wordt afgemeld uit het bestuursrechtelijke premiereregime).		x
3.K	Bekijken vergoeding zwemles		X
3.L	Versterking budget Stichting Leergeld vanuit Klijnsmagelden		X